

Reiselivs- og lokalsamfunnsutvikling i dag: “bærekraftig” eller “berre kraftig”?

Innlegg på “Campusseminar Reiseliv og lokal samfunnsutvikling”
arrangert av Distriktssenteret og Bratt morro

Sogndal, 08.11.2012

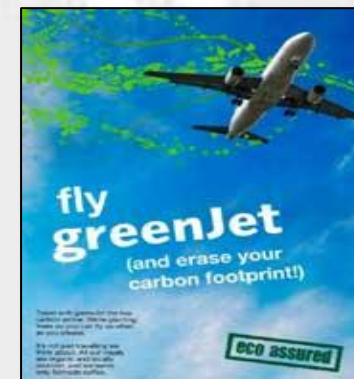
Carlo Aall
Forskingsleiar - Vestlandsforskning
Professør i bærekraftig utvikling – Aarhus universitet

Disposisjon

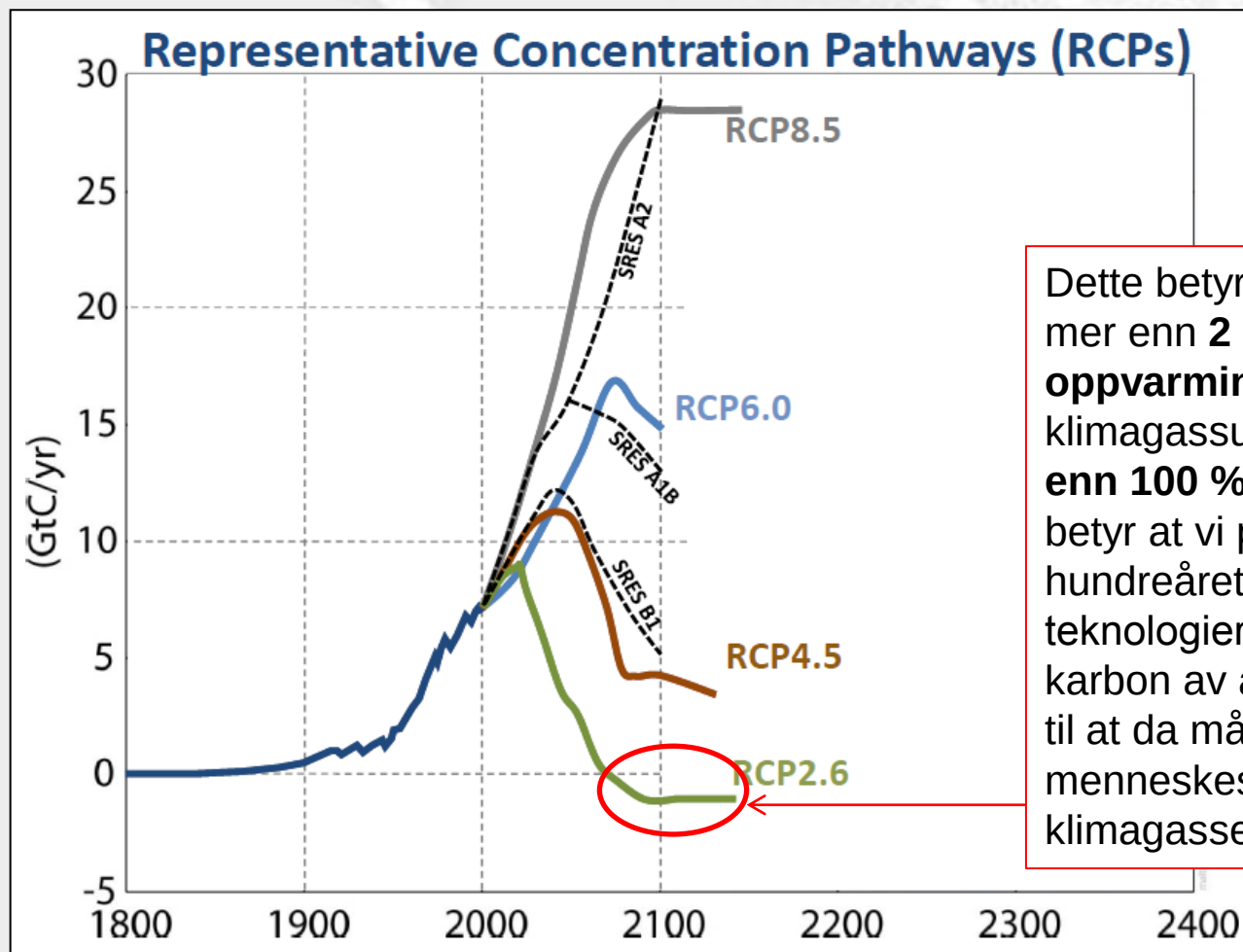
- Avgrensninger
- Hvis bærekraftig reiseliv er alt, da er det kanskje ingenting?
- Hva om bærekraftig reiseliv var noen ting?
- Bærekraftig reiselivsutvikling i praksis

Avgrensninger

- Samfunnsutvikling eller reiselivsutvikling?
- Reiseliv eller turisme?
- Bærekraftig utvikling – ”alt eller ingenting”?

Hvor alvorlig er klimautfordringen?

Dette betyr at om vi skal unngå mer enn **2 graders global oppvarming** må vi redusere klimagassutslippene med **mer enn 100 %**, noe som i praksis betyr at vi på slutten av dette hundreåret må utvikle teknologier som kan "**dra ut**" karbon av atmosfæren i tillegg til at da må alle menneskeskapte utslipp av klimagasser ha **stanset**.

Disposisjon

- Avgrensninger
- **Hvis bærekraftig reiseliv er alt, da er det kanskje ingenting?**
- Hva om bærekraftig reiseliv var noen ting?
- Bærekraftig reiselivsutvikling i praksis

Et komplisert begrep - likevel mulig å peke på tre nøkkelskriterier

Bærekraftig

Miljømessige forhold

Økologisk bærekraft:

- (1) Sikre funksjonen i alle viktige økosystemer (**økosystemkriteriet**)

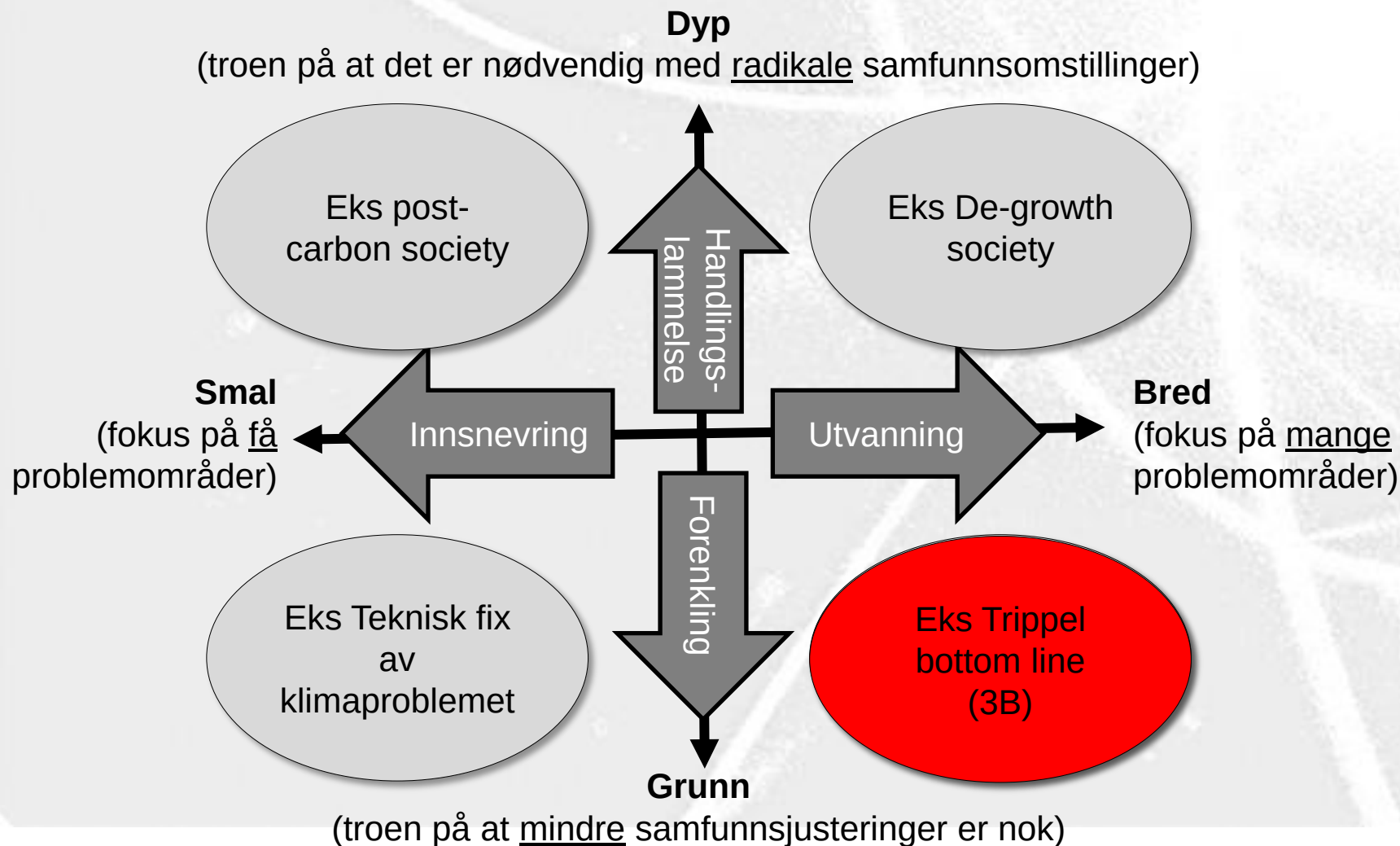
utvikling

Økonomiske forhold

Sosial bærekraft:

- (2) Sikre dekking av grunnleggende behov for alle i dag (**fordelingskriteriet**)
- (2) Sikre dekking av grunnleggende behov for alle i all framtid (**global rettferdighetskriteriet**)

Forsøk på en heldekkende bærekrafttypologi

Tripple bottom line (3B)

- **En betegnelse funnet på av miljøjournalisten John Elkington i 1994**
 - Formålet med å lansere 3B-betegnelsen var å finne en måte å få næringslivet til å engasjere seg i bærekraftdebatten

Elkingtons opprinnelige 3B versjon
Økonomisk bunnlinje
Sosial bunnlinje
Bærekraft bunnlinje

Tripple bottom line (3B)

- En betegnelse funnet på av miljøjournalisten John Elkington i 1994
 - Formålet med å lansere 3B-betegnelsen var å finne en måte å få næringslivet til å engasjere seg i bærekraftdebatten

Elkingtons opprinnelige 3B versjon	→	Overføring av 3B tilnærmingen til miljøpolitikken
Økonomisk bunnlinje	→	Økonomisk bærekraft
Sosial bunnlinje	→	Sosial bærekraft
Bærekraft bunnlinje	→	Miljømessig bærekraft

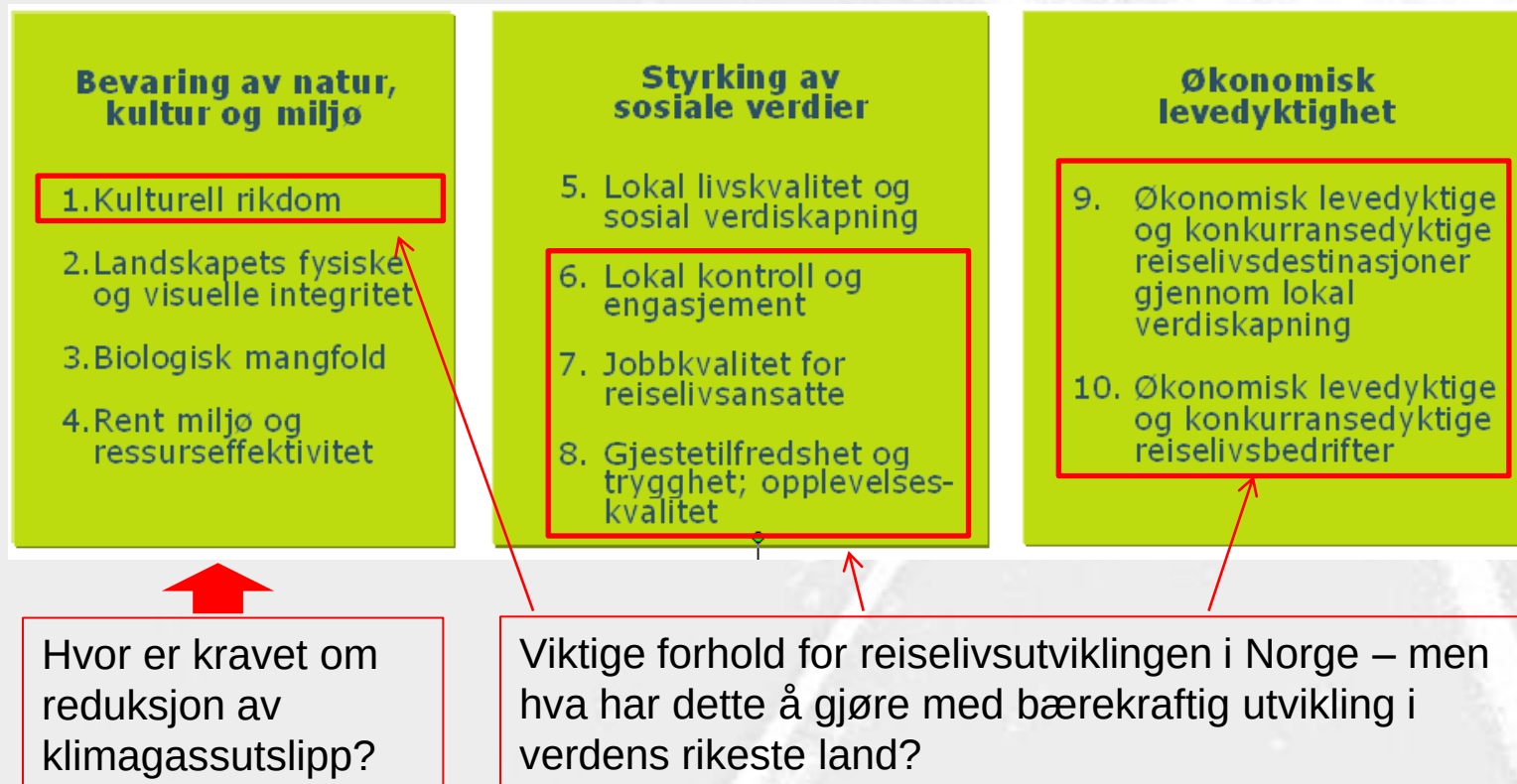
Tripple bottom line (3B)

- En betegnelse funnet på av miljøjournalisten John Elkington i 1994
 - Formålet med å lansere 3B-betegnelsen var å finne en måte å få næringslivet til å engasjere seg i bærekraftdebatten

Elkingtons opprinnelige 3B versjon	→	Overføring av 3B tilnærmingen til miljøpolitikken	→	Innovasjon Norges tre dimensjoner på bærekraftig reiseliv
Økonomisk bunnlinje	→	Økonomisk bærekraft	→	Økonomisk levedyktighet
Sosial bunnlinje	→	Sosial bærekraft	→	Styrking av sosiale verdier
Bærekraft bunnlinje	→	Miljømessig bærekraft	→	Bevaring av natur, kultur og miljø

Bærekraftig reiseliv eller "berre kraftig reiseliv"?

Innovasjon Norge sitt forslag til indikatorer for et bærekraftig reiseliv

Disposisjon

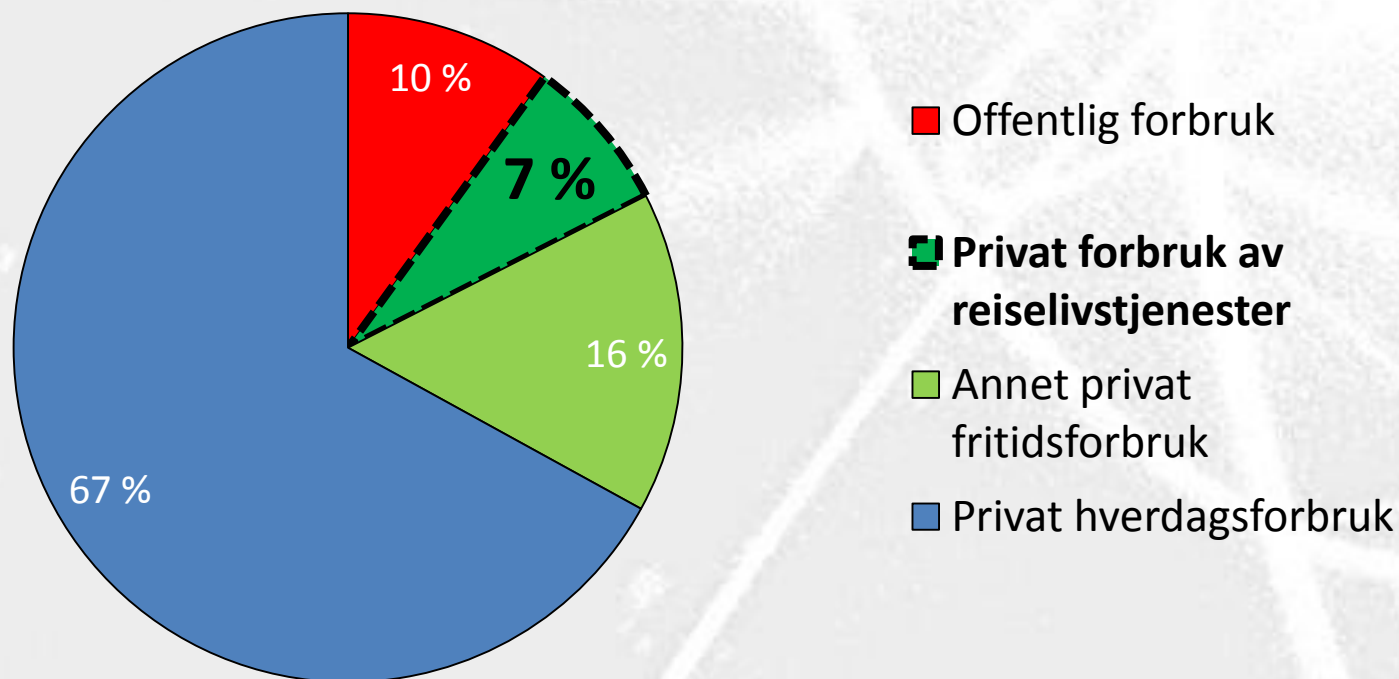
- Avgrensninger
- Hvis bærekraftig reiseliv er alt, da er det kanskje ingenting?
- **Hva om bærekraftig reiseliv var noen ting?**
- Bærekraftig reiselivsutvikling i praksis

Disposisjon

- Avgrensninger
- Hvis bærekraftig reiseliv er alt, da er det kanskje ingenting?
- **Hva om bærekraftig reiseliv var noen ting?**
 - Reiselivet del av problemet
 - Reiselivet som offer
 - Reiselivet som del av løsningen
- Bærekraftig reiselivsutvikling i praksis

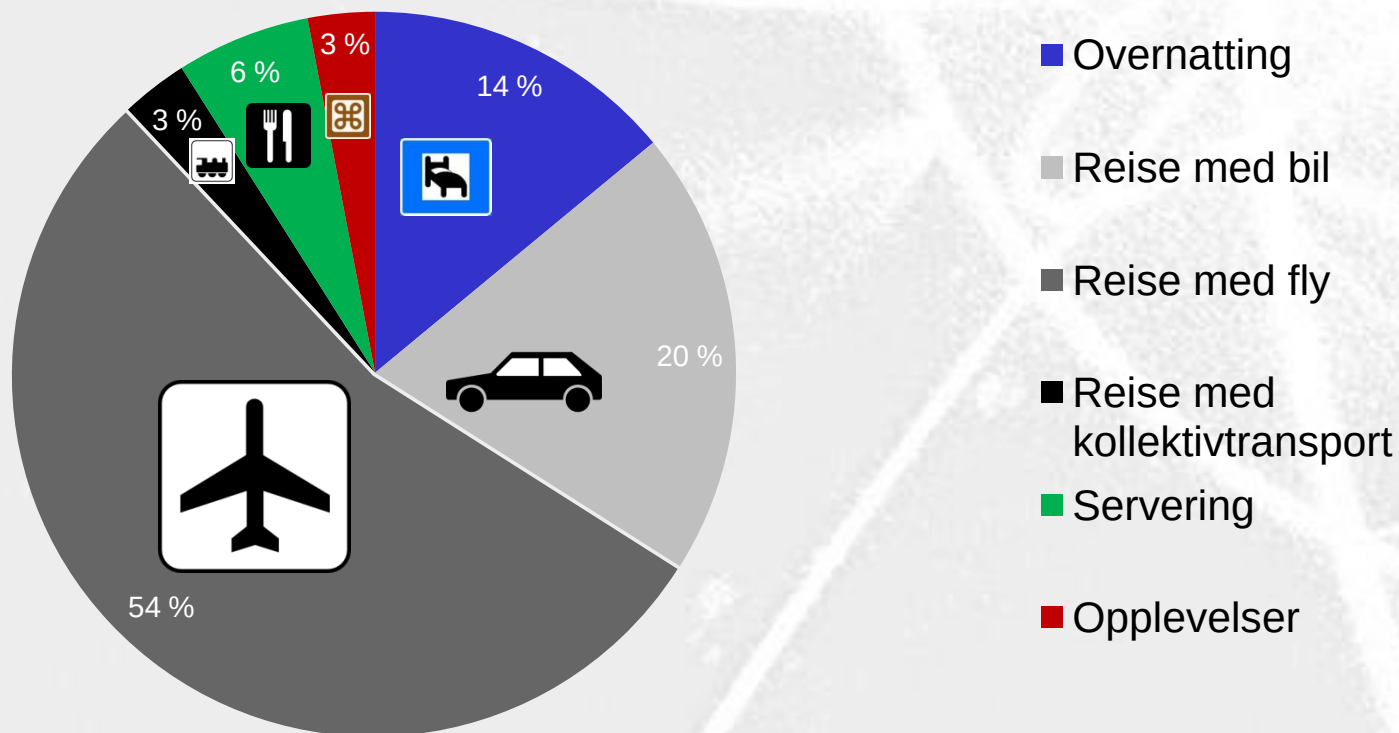
Hvor stor er miljøbelastningen fra reiselivet?

Direkte og indirekte energibruk utløst av norsk forbruk, 2005

Og hvilke deler av reiselivet bidrar mest?

Nordmenn sitt samla energibruk utløst av forbruk av reiselivstenester i 2005

Flyeksplosjonen!

Persontransportarbeid, millioner personkilometer

År	Jernbane	Buss	Personbil	Fly			
				Sum	Innland	Charter	Utland rute-fly
1985	2 706	4 315	35 169	7 501	685	5 508	1 308
1997	2 490	4 525	43 196	10 643	1 488	5 600	3 555
2005	2 860	4 589	49 488	22 107	1 981	7 524	12 602
Utvikling	+6 %	+6 %	+41 %	+195 %	+189 %	+37 %	+863 %

Hverdagstransport stabil – fritidstransporten den som "eksploderer"

Fordeling av persontransportarbeidet

År	Jernbane	Buss	Personbil	Fly			
				Sum	Innland	Charter	Utland rute-fly
1985	5 %	9 %	71 %	15 %	1 %	11 %	3 %
1997	4 %	7 %	71 %	17 %	2 %	9 %	6 %
2005	4 %	6 %	63 %	28 %	3 %	10 %	16 %

Utvikling av lavprisflyruter i Europa

2001

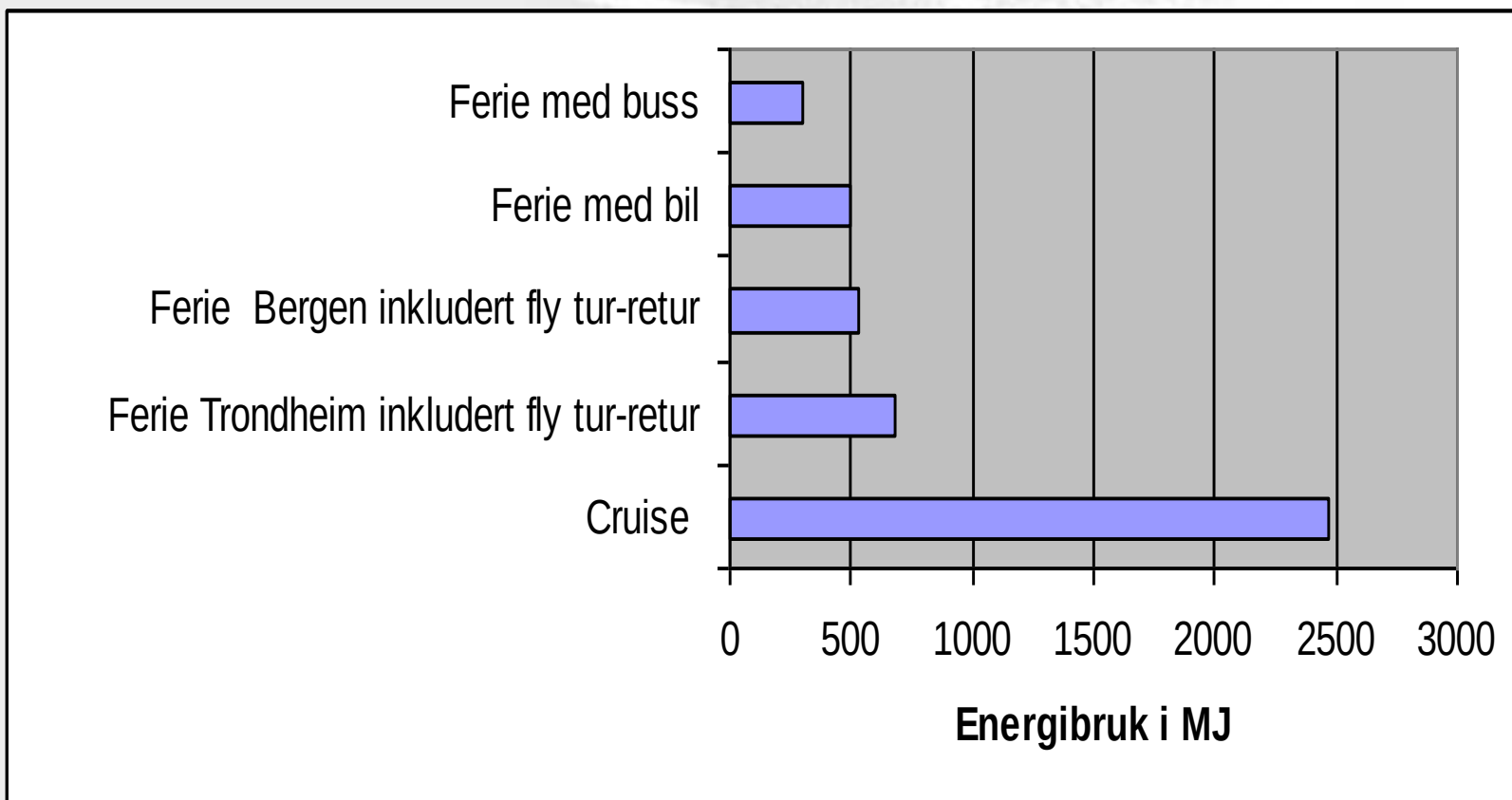
2005

Kilde: Turismens utredningsinstitut (2006)

Men fly ikke "miljøversting" likevel?

Energibruk i MJ per passasjer per dag

Kilde: Gössling, S., Aall, C., Vik, M.L., Engeset, A.B., Ekström, F., Brendehaug, E., Walnum, H.J. (2011): Sustainable Destination Norway 2025. Sluttrapport. VF-rapport 5/2011

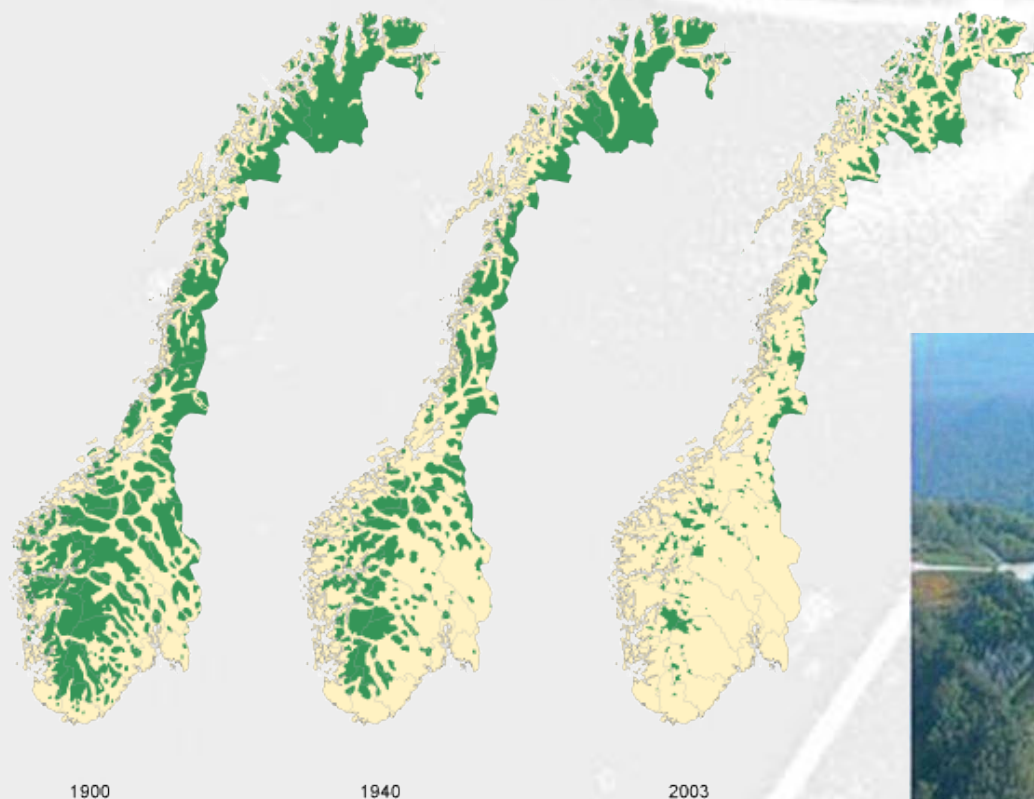
Disposisjon

- Avgrensninger
- Hvis bærekraftig reiseliv er alt, da er det kanskje ingenting?
- **Hva om bærekraftig reiseliv var noen ting?**
 - Reiselivet del av problemet
 - Reiselivet som offer
 - Reiselivet som del av løsningen
- Bærekraftig reiselivsutvikling i praksis

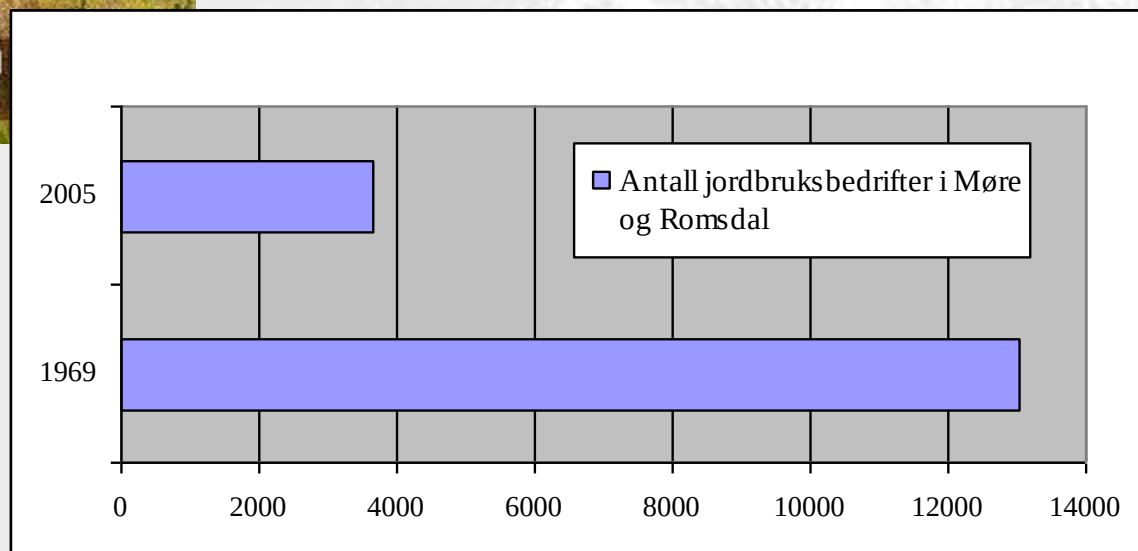
Sårbarhet for tap av urørt natur?

Villmarkspregede områder i Norge

Områder som ligger mer enn 5 kilometer fra tyngre tekniske inngrep

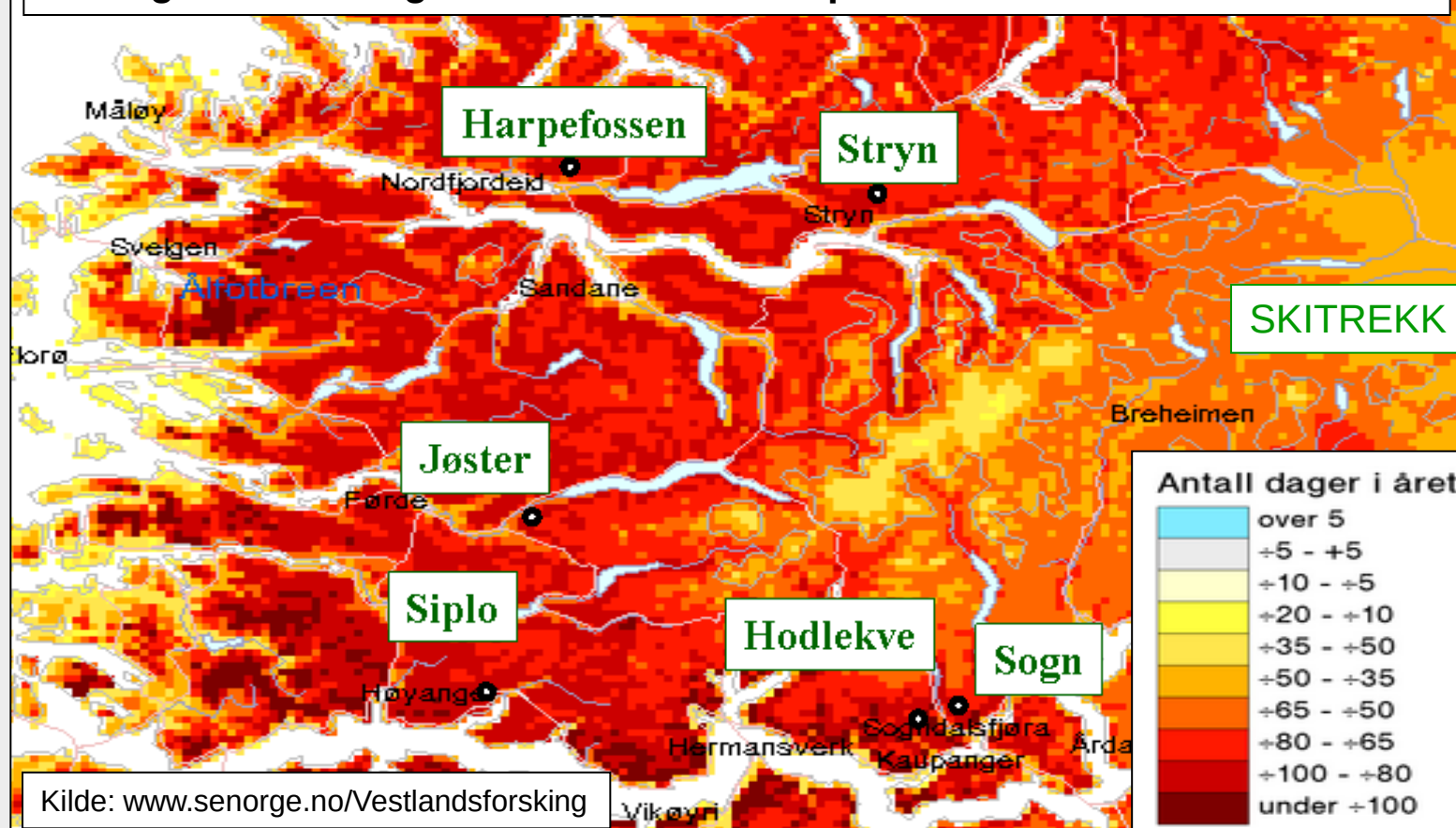

Sårbarhet for tap av kulturlandskap?

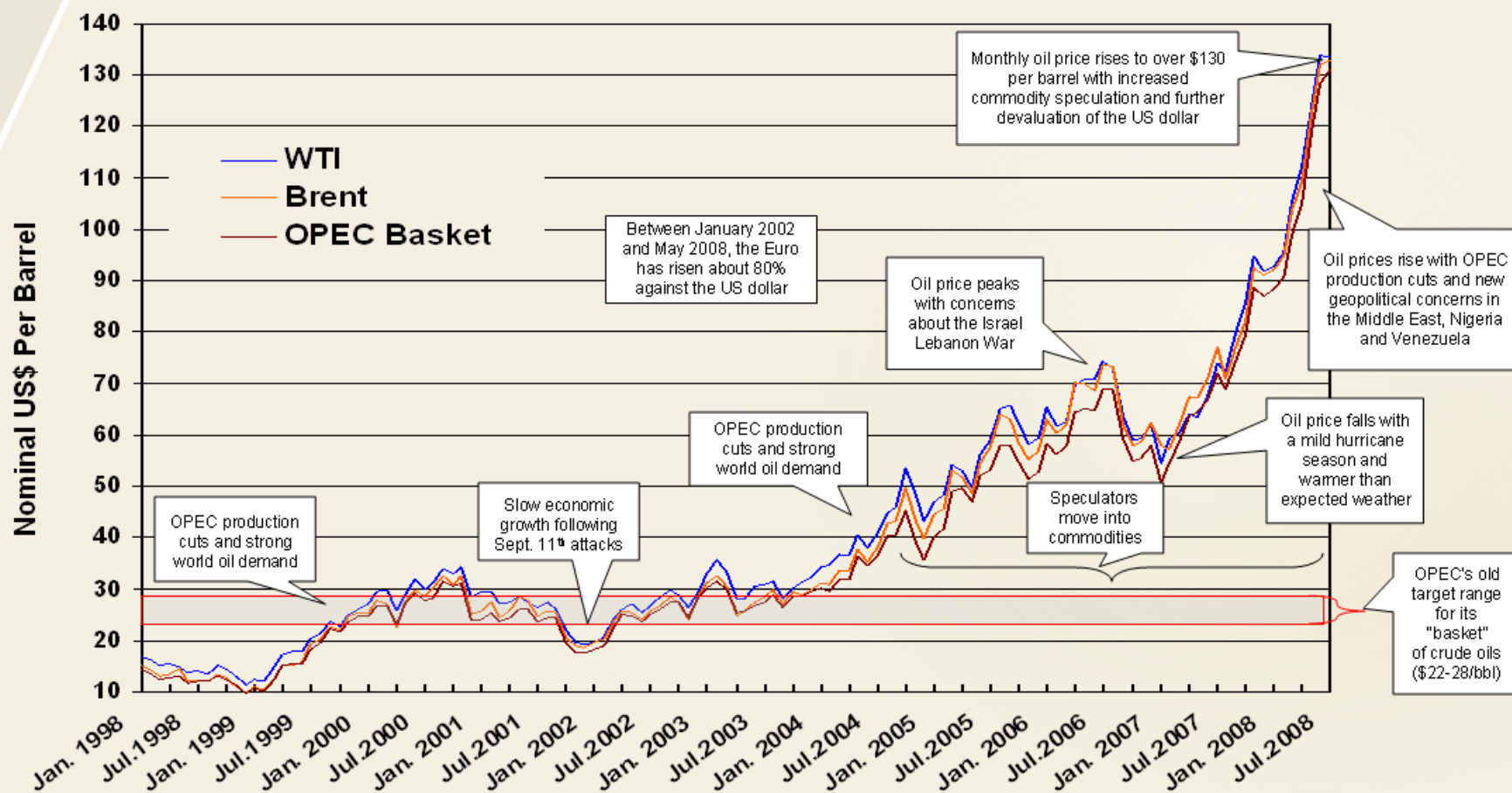
Sårbarhet for klimaendringer?

Endring av antall dager med snødekke fra perioden 1961-1990 til 2071-2100

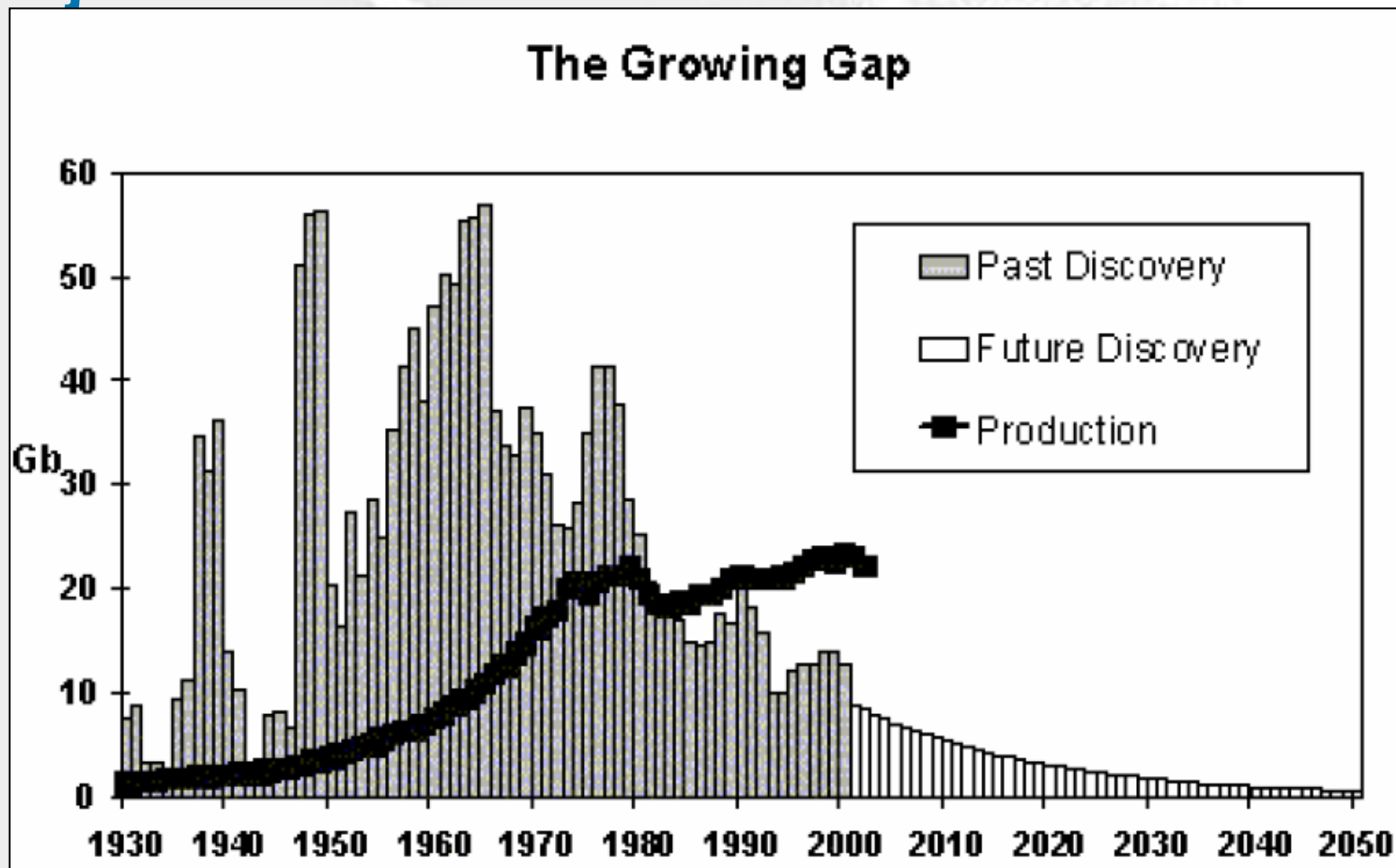

Kilde: www.senorge.no/Vestlandsforskning

Sårbarhet for økte oljepriser?

... som igjen skyldes at vi slipper opp for billig olje

Kilde: Colin Cambell, nyhetsbrev april 2008, ASPO

Disposisjon

- Avgrensninger
- Hvis bærekraftig reiseliv er alt, da er det kanskje ingenting?
- **Hva om bærekraftig reiseliv var noen ting?**
 - Reiselivet del av problemet
 - Reiselivet som offer
 - Reiselivet som del av løsningen
- Bærekraftig reiselivsutvikling i praksis

To motstridende hypoteser

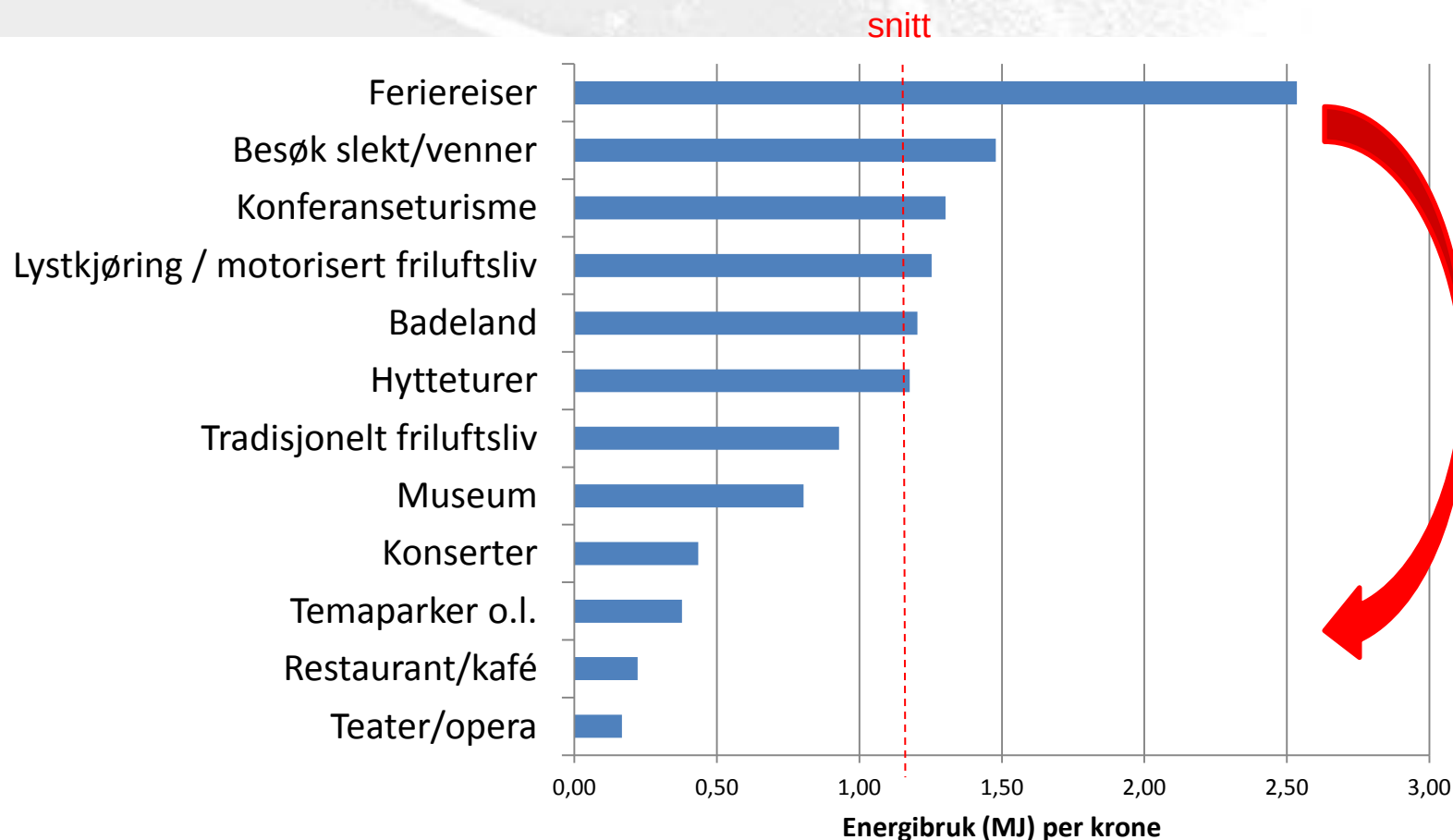
- **I ferien tar vi fri også fra våre miljøholdninger**
 - **Strategi 1:** Redusere miljøbelastningen innen de ulike formene for reiseliv
 - **Strategi 2:** Endre etterspørsel fra miljøintensivt til miljøekstensivt reiseliv
- **Utenom hverdagen er vi særlig åpne for å ta til oss nye verdier og praksiser**
 - **Strategi 3:** Legge til rette for at folk kan lære “miljøvennlig adferd” i ferie og på forretningsreiser

Strategi 1: Redusere miljøbelastningen innen de ulike formene for reiseliv

- Miljøsertifisering
- Teknologiske tiltak
- Arealplanlegging
- Kan av og til gi inntrykk av ”grønnvasking”?

Strategi 2: Endre etterspørsel fra mer til mindre miljøintensivt reiseliv

Strategi 3: "BIFF": lære å spise mer miljøvennlig

- **Utgangspunkt**
 - Spis mer grønt og fisk og mindre kjøtt kan halvere miljøbelastningen
 - Overgang til økologisk og lokal mat kan redusere miljøbelastningen med 10%
 - Men i Norge er det bare ca 2% av hverdagsmatvareforbruket som er "økologisk"
- **Øko- og lokalmat i reiselivet**
 - DNTs satsing på "kortreist mat" (20 hytter i 2007)
 - Gardsmatbedrifter og gardsmatrestauranter (ca 200 stk i 2007)
 - Choice hotellenes satsing på økologisk mat
 - Slowfood bevegelsen (nå 11 lokallag i Norge)

Strategi 3:

"BIL": lære å reise mer miljøvennlig

- **Utgangspunkt**

- Privatbil- og (særlig) flytransport øker så mye at de miljøteknologiske tiltakene ikke klarer å hindre en økning i miljøbelastningen fra persontransporten

- **"Bærekraftig mobilitet" i reiselivet**

- Omfanget av besøk på DNTs hytter øker år for år
- Sykkelturisme øker i Norge og internasjonalt
- "Sydentur" med tog øker (eks Star Tours "Blue train")
- Bilfrie destinasjoner (så langt ingen i Norge!)
- "Slow movement" (www.slowmovement.com)

Star Tours
Blue Train

- "Bolig" står for om lag 1/3 av klimagassutslippene fra vårt private forbruk

- "Det enkle hyttelivet" – overførbare idealer til den "vanlige" boligen?
- Men, antall, størrelse, avstand til og materiell standard på hytter har økt dramatisk de siste årene – krever i tilfelle sterkere styring av hytteutbyggingen
- Læring på en lavere skala: "spareinnretninger" på hotellrom

Disposisjon

- Avgrensninger
- Hvis bærekraftig reiseliv er alt, da er det kanskje ingenting?
- Hva om bærekraftig reiseliv var noen ting?
- **Bærekraftig reiselivsutvikling i praksis**

Bærekraftig reiseliv i praksis?

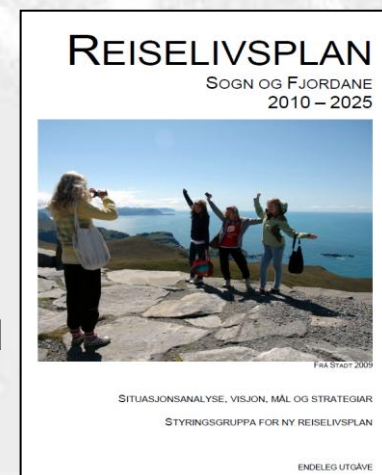
- **National Geographic kåringa i 2005**

- 115 kjente reisemål rangert etter "sustainability, tourism management, and succes in retaining the assets that attracts tourists"
- Fjord-Norge kåret på topp – men: "Need to pay attention to environmental impacts of tourism and other activities"

- **Reiselivsplan for Sogn og Fjordane 2010-2025**

- Berekraftig forvaltning skal vera eitt av Sogn og Fjordane sine viktigaste konkurranseføremoner
- "Om vi ser på dei globale miljøutfordringane er det særlig utslepp knytt til transport som truleg skil oss frå resten av landet. Dette skuldast vårt høge innslag av utanlandske turistar, og slik sett langreiste turistar, som har kome hit med t.d. fly og cruiseskip. Ei auka satsing på norske turistar kan vera ein veg å gå for å redusera miljøbelastninga"

10 råd for en bærekraftig lokal reiselivsutvikling

- **Gjør reiselivet til en mindre del av problemet**
 1. Miljøsertifiser reiselivsbedriftene
 2. Sørg for at reiselivstilbudene lokalt alltid kan nåes med kollektivtransport
 3. Styr reiselivsutviklingen lokalt gjennom aktiv arealplanlegging
- **Gjør reiselivet mer robust for en ikke-bærekraftig utvikling**
 4. Ta vare på det som fins lokalt av urørt natur og kulturlandskap
 5. Vurder behovet for tilpassing til klimaendringer
 6. Reduser avhengighet av at besøkende kommer med cruisebåt, fly eller privatbil
- **Gjør reiselivet til en del av løsningen**
 7. Utvid vertskapsrollen til også å formidle kunnskap om naturvett
 8. Server økologisk og lokal mat
 9. Bruk "myk transport" (hest, gange, sykkel...) i opplevelsesproduktet
 10. Ha nøysomhet i overnattingstilbudet

Men fortsatt mest vekt på "berre kraftig reiseliv"?

Gondolbane i Briksdalen

Hyttebyer for rike byfolk

Mange nye hytter kan dukke opp i områdene rundt Tr

Tromsøs ytterdistrikter kan bli dominert av innspill til Tromsøs arealplan for distrikt

Glem den lille familiehytta oppe i lia. Glem hyttemarketingen og opplevelsen stille ro. Nå er det hyttefelt og ferie i flokk som teller.

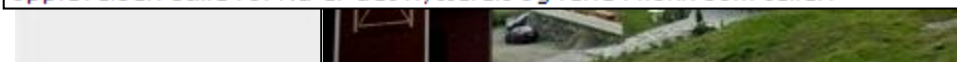

Transportøkonomisk institutt
Stiftelsen Norsk senter for samferdselsforskning

Fly-and-drive tourism in Norway - the future potential

Forfattere: Jon Inge Lian
Rapportnr: 859/2006
ISBN nr: 82-480-0688-3
Pris: NOK 200,-
Språk: Norwegian

The market for fly-and-drive tourism in Norway could double within a few years. In order to realize the potential for fly-and-drive tourism, changed tax rules, targeted promotion and active work to develop new air routes is necessary.

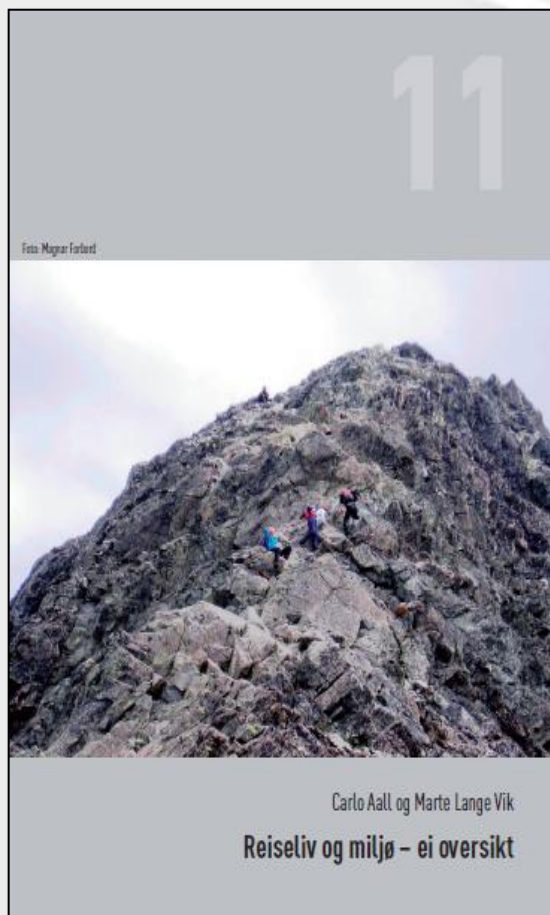

Bestebakken med lokalmat – og helikopter

den nye cruisekaien ligge.

Cruise-kai i Skjolden

Hovedkildene til presentasjonen

Aall, C. og Vik, M. (2012). Reiseliv og miljø – ein introduksjon. I Forbord, M., Kvam, G.-T. og Rønningen, M. (red.). *Smak, kultur og opplevelser – nye ideer om reiseliv i Noreg*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

TAKK FOR OPPMERKSOMHETEN!

Carlo Aall
991 27 222
caa@vestforsk.no

Vestlandsforskning
Boks163
6851 Sogndal
www.vestforsk.no